

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ, Հիւսիսի արծիւը. պատմական վէպ 1801-1829թ. : Կովկասի տիրապետութեան հարիւրամեակի յիշատակին : Թիֆլիս, տպ. Վարդանեանցի, 1901 : 8⁰ էջք 208 : Դրին է մէկ ըուրլի :

Բաֆֆիի մեռնելէն յետոյ՝ պ. Այվազեանց առաջին վիպասանն է որ մեզ կուտայ պատմական վէպեր : Անոր «Աշոտ երկաթ»ը մեծ հաճոյքով կարդաց հայ հասարակութիւնը, ուստի տարակոյս չկայ թէ «Հիւսիսի արծիւն» ալ նոյն ընդունելութիւնը պիտի գտնէ եւ քիչ ժամանակէն պիտի արժանանայ Բ տպագրութեան : Գրքի մէջ Հեղինակին նպատակն եղած է նկարագրել Ռուսաց մուտքն ի Կովկաս եւ ազատումն ս. Էջմիւսի : Դէպքերը պատահած են ներսէս Աշտարակեցու ժամանակ : Վէպին գլխաւոր հերոսներն են՝ քացի Ներսէս Ե-էն՝ Ասլան եւ Գէորգ. յիշատակութեան արժանի է նաեւ ուրաւիկ Թակոր էֆէնդին :

* *

ԵՂԻԱԶԱՐ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ, Գննական պատմութիւն Արշակ Բ-ի եւ անոր Պապ որդւոյն : Աղեքսանդրիա, տպ. «Արաքս» . 1900 : Փոքր 8⁰ էջք 198 : Դրին՝ ֆր. 2 1/2 :

Տարիներ առաջ Իզմիրեանց Գրական Յանձնաժողովին ղրկուած բայց չեմ գիտեր ինչ շօշափելի փաստերով մերժուած երկ մ'է այս : «Արաքս» տպարանի վարչութիւնն եթէ ողբացեալ հեղինակին այս կարեւոր գործըն հրապարակ հանած չըլլար, ինձ հետ շատեր պիտի կարծէին թէ այս գործն իրօք զուրկ է ո եւ է արժէք ունենալէ : Արշակ Բ-ի եւ անոր Պապ որդւոյն նկատմամբ Փաւստոսի ու Խորենացւոյ ամբաստանութիւնները — թէ Արշակ հայրասպան մ'է իսկ որդին թունաւորիչ Մեծն Ներսէս կաթողիկոսի, թէ երկուքն ալ անբարոյականութեան մէջ լողացող արքաներ են եւն. — ճշմարիտ համոզումով ջրած է հեղինակն : Փաւստոսի՝ առասպելախառն պատմութեանը եւ Խորենացւոյ՝ առանց քննութեան ու խտրութեան ամէն տեսակ աղբիւրէ օգտուելու եղանակը ծրնունդ տուած են պատմական ինչ ինչ անճշտութեանց : Այս կարգէն են եւ Արշակայ ու Պապի մասին եղած ամբաստանութիւններն : — Եւ յուսանք որ «Արաքս» տպարանի Վարչութիւնը պիտի հաճի «Հանրածանօթ հեղինակին միւս գրութիւններն զոր ի ձեռին ունի, ուրիշ հատորով մը անյապաղ ի լոյս ընծայել» : (Ազդ) :

Կ. Թ. Բ.